

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme Javorov rak (*Eutypella parasitica*)

Ana Brglez, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije (ana.brglez@gozdis.si)

Javorov rak

LATINSKO IME

Eutypella parasitica R. W. Davidson & R. C. Lorenz

RAZŠIRJENOST

Bolezen izvira iz Severne Amerike. V letu 2005 je bil javorov rak v Evropi prvič zabeležen v Sloveniji. O najdbah so nato poročali tudi iz drugih evropskih držav (Avstrija, Hrvaška, Nemčija, Madžarska, Poljska, Češka).

GOSTITELJI

Vse vrste javorov (*Acer* spp.). Pri nas sta najpogostejše okužena gorski javor (*Acer pseudoplatanus*) in maklen (*Acer campestre*).

OPIS

Na deblih javorov gliva *Eutypella parasitica* povzroči razvoj navadno pravilne eliptične rakave rane. Včasih so opazni ostanki odmrle veje v središču raka. Deblo je deformirano, odmrlo skorja ostane pritrjena več let. Na osrednjem delu rane se razvijejo črna trosišča v obliki peritecijev z drobnimi črnimi vratovi, ki jih zaradi velikega števila opazimo na površini rane. Gliva se razrašča v skorji in lesu, ki ga razgrajuje. V lesu je rast hitrejša, zato je poškodba večja, kot je videti po velikosti raka. Pod skorjo in v njej se razrašča jo belkaste micelijske pahljačice.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- Rakava rana – eliptična deformacija debla, v središču je pogosto odmrlo veja, skorja je rahlo ugreznjena,
- črna trosišča (periteciji) na osrednjem delu rakave rane, razvijejo se okoli sedem let po okužbi,
- pod skorjo in v njej so belkaste micelijske pahljačice, ki jih zasledimo po dveh letih od okužbe,
- mlade okužbe in okužbe na maklenu težje opazimo.

VPLIV

Javorov rak povzroča ekonomsko škodo. Poškodovani del debla z rakavo rano je tehnično razvrednoten. Navadno je okuženih 3–5 % javorov v sestoji, ponekod tudi do 50 %. Mlajša drevesa zaradi okužbe navadno propadejo, starejša pa z glivo lahko rastejo več desetletij. Gliva razkrajja tudi les, zato so okuženi javori slabše mehansko stabilni in občutljivejši za veter, sneg in žled.

MOŽNE ZAMENJAVE

Rakaste tvorbe na javorih so lahko tudi posledica gliv iz rodu bradavič (*Nectria* spp.), ki oblikujejo rdeča trosišča in nepravilne rakaste razjede; glive *Botryosphaeria dothidea*, kjer se skorja lušči in ne najdemo micelijskih pahljačic; črneče ožganke (*Kretzschmaria deusta* (sin. *Ustulina deusta*)), ki jo spoznamo po velikih črnih trosnjakih v obliki krast.

DODATNE INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,

obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Značilna elipsasta rakava rana in deformacija debla (stara okužba) na gorskem javoru z že oblikovanimi črnimi trosišči (foto: N. Ogris)

Slika 2: Značilna stara rakava rana na maklenu z ostankom odmrle veje in razgrajenim lesom ter odpadlo skorjo v osrednjem delu raka (foto: N. Ogris)

Slika 3: Bele micelijske pahljačice v maklenovi skorji (foto: N. Ogris)

Slika 4: Mlada okužba na gorskem javoru z odmrlo vejo v središču, odmrlo skorjo (temnejše barve), brez črnih trosišč in z micelijskimi pahljačicami v odmrli skorji (foto: A. Brglez)

Publikacija je nastala v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija v okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Prispevek je bil pripravljen v okviru programa mladih raziskovalcev, ki poteka v okviru raziskovalnega programa Gozdna biologija, ekologija in tehnologija (P4-0107), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

